

Finlands vaccinationsstrategi för covid-19 från den 1 juli 2022

Huvudsakligt innehåll

Vaccinationerna är det effektivaste sättet att skydda befolkningen mot svår covid-19 och begränsa de allvarliga följderna av epidemin. Genom vaccinationerna minskar man antalet sjukdomsfall, i synnerhet de allvarliga sjukdomsformerna (sjukhusvård och intensivvård, dödsfall och förlorad livslängd). Genom vaccinationerna ser man också till att hälso- och sjukvården har tillräcklig kapacitet och tillgång till tjänster. I enlighet med regeringens hybridstrategi är syftet med vaccinationerna även att hålla samhället öppet och trygga människors möjligheter att delta i samhällets olika funktioner. Kommunerna svarar för det praktiska genomförandet av vaccinationerna med stöd av förordningen av statsrådet och anvisningarna från Institutet för hälsa och välfärd (THL). I Finland erbjuds vaccinationer på medicinska och epidemiologiska grunder på ett så jämlikt sätt som möjligt.

Indikationerna för vaccinerna kompletteras och preciseras i takt med att man får nya forskningsresultat. För närvarande erbjuds vaccinationerna till alla som fyllt 5 år, och påfyllnadsdoserna till alla över 18 år och alla över 12 år i riskgrupperna. Den fjärde vaccindosen rekommenderas för närvarande till alla 12 år fyllda som har allvarlig immunbrist, alla i åldrarna 70–79 år som hör till riskgrupperna, alla 80 år fyllda och alla äldre som bor i vårdhem eller som får hemvård eller närståendevård och till andra äldre som har försvagad hälsa och funktionsförmåga och inte klarar sig själva hemma. Den femte vaccindosen rekommenderas tills vidare endast till personer över 12 år som har allvarlig immunbrist.

För att uppnå målen i vaccinationsstrategin är det viktigast att, i enlighet med rekommendationerna, ytterligare öka vaccinationstäckningen bland hela befolkningen och i de befolkningsgrupper där risken för att insjukna allvarligt av covid-19 är högst samt i de områden där det finns brister i vaccinationstäckningen. För att säkerställa vaccinationernas effekt och säkerhet följer man kontinuerligt upp vaccinernas skydd mot de virusstammar som sprids samt vaccinernas eventuella biverkningar.

Finland har skaffat sina coronavacciner för åren 2022–2023 via EU:s gemensamma upphandling. Finland deltar också i det bistånd till tredjeländer som gäller att dela med sig av vacciner, i huvudsak via den internationella Covax-mekanismen.

Bakgrund

Den 31 december 2019 rapporterade Wuhan i Kina om oklara fall av lunginflammation, som senare bekräftades ha orsakats av det nya coronaviruset SARS-CoV-2. Sjukdomen som orsakas av viruset fick namnet covid-19. Världshälsoorganisationen WHO deklarerade den 30 januari 2020 att covid-19 är ett internationellt hot mot människors hälsa (Public Health Emergency of International Concern PHEIC) och den 11 mars 2020 att covid-19-epidemin utvecklats till en pandemi.

Finlands covid-19-vaccinationsstrategi bereddes hösten 2020 vid social- och hälsovårdsministeriet på medicinska grunder och medicinsk evidens i samråd med nationella experter. Statsrådet fattade i december 2020 ett principbeslut (Vnk/2020/142) i frågan, och enligt det är huvudprincipen för vaccinationsordningen att vaccinationerna ska riktas så att vaccinationsmålen kan uppnås. Covid-19-vaccinationsstrategin uppdaterades genom statsrådets nya principbeslut den 25 november 2021. Enligt beslutet är syftet med vaccinationerna att hålla samhället öppet och trygga människors möjligheter att delta i samhällets olika funktioner. Genom vaccinationerna ser man också till att hälso- och sjukvården har tillräcklig kapacitet och tillgång till tjänster.

Statsrådet utfärdade i december 2020 en förordning om frivilliga covid-19-vaccinationer (1105/2020) med stöd av 45 § och 54 § i lagen om smittsamma sjukdomar. Vaccinationerna inleddes den 27 december 2020, så snart de första vaccinpreparaten som beviljats försäljningstillstånd hade anlänt till Finland. I och med nya forskningsresultat har förordningen ändrats ett par gånger, senast i december 2021. Dessutom har det i lagen om smittsamma sjukdomar tagits in en ny temporär bestämmelse (48 a §) som förutsätter att klienter och patienter i social- och hälsovården skyddas mot sjukdomen covid-19 i fråga om alla sådana uppgifter som innebär smittrisk till följd av närkontakt med sådana klienter och patienter för vilka sjukdomen covid-19 riskerar att få allvarliga konsekvenser. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2022 och gäller till den 31 december 2022.

Alla coronavacciner som används i Finland har efter en rekommendation från Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) beviljats ett villkorligt godkännande för försäljning av Europeiska kommissionen. Ett villkorligt godkännande för försäljning innebär en effektivare övervakning av vaccinerens effekt och säkerhet även efter det att försäljningstillståndet har beviljats. Det förutsätter också att vaccintillverkarna ger ut aktuell information om forskningsresultat. Finland har skaffat sina vacciner från flera olika tillverkare via EU:s mekanism för gemensam upphandling. Upphandlingsavtalen omfattar flera olika vacciner, som bygger på olika tekniker. Syftet med detta har varit att hantera leveranssäkerheten samt risker i samband med ny vaccinteknik som kan uppstå om ett vaccinpreparat inte lämpar sig för alla målgrupper, visar sig ha otillräcklig effekt eller ökar risken för sällsynta biverkningar. Upphandlingen av olika typer av vacciner har också gjort det möjligt att utarbeta lämpliga vaccinationsförfaranden för de olika befolknings-, ålders- och riskgrupperna.

Utvecklingen av coronavaccin fortsätter aktivt. Modifierade vaccinpreparat anpassade till nya eller muterade virusstammar kommer sannolikt att tas i bruk under 2022–2023.

Målgrupperna för covid-19-vaccinationerna

Den covid-19-vaccinationsordning som tillämpas i Finland grundar sig på statsrådets förordning om frivilliga covid-19-vaccinationer (1105/2020), enligt vilken det för skydd mot sjukdomen covid-19 används de SARS-CoV-2-vacciner som utifrån medicinsk evidens och godkänd indikation har fått försäljningstillstånd i enlighet med Europeiska unionens system för godkännande för försäljning. Vaccinationer erbjuds personer som är fem år och äldre.

Eftersom åldern fortfarande är den mest betydande riskfaktorn för att insjukna allvarligt i covid-19 är det ännu motiverat att erbjuda coronavaccinerna och de vaccindoser som ingår i vaccinationsserierna i åldersordning, med början från de äldre befolkningsgrupperna. Sjukdomsrisker beror också på vissa underliggande sjukdomar och vissa läkemedel som försvagar effekten av vaccinerna. Smittrisker kan också öka särskilt bland dem som arbetar inom social- och hälsovården. Om det finns tillräckliga resurser kan flera befolkningsgrupper kallas till vaccination samtidigt.

Man måste förbereda sig på att det vaccinationsskydd som vaccinationsserien ger gradvis försvagas, och då måste man effektivare erbjuda påfyllnadsdoser till äldre personer och personer med sjukdomar som ökar risken för allvarlig covid-19. För största delen av befolkningen bevaras dock vaccinets skyddseffekt mot den allvarliga formen av covid-19 i åtminstone sex månader, eventuellt även längre. Skyddseffekten mot coronasmitta minskar betydligt snabbare än skyddet mot en allvarlig form av sjukdomen. Om epidemiläget försämras kan man bedöma det eventuella behovet av att tidigarelägga påfyllnadsvaccinationerna i olika befolkningsgrupper.

Social- och hälsovårdspersonalen bör särskilt skyddas mot allvarliga infektioner. Att anställda inom social- och hälsovården ska erbjudas en påfyllnadsdos kan också motiveras med att lindriga och även symtomfria infektioner hos personalen kan utgöra en smittrisk för de riskpatienter som vårdas av dem.

Lindriga coronavirusinfektioner kan också vara betydande för hälso- och sjukvårdens bärkraft om de leder till personalfrånvaro.

Tills vidare finns det begränsad forskning om fortsatt vaccination efter den tredje påfyllnadsdosen i fråga om hela befolkningen. Man kommer dock sannolikt att fortsätta med vaccinationerna åtminstone för vissa riskgrupper till exempel genom att ge dem en gång per år så som vaccinerna mot säsonginfluensa. De finländska experterna följer noggrant med hur läget utvecklar sig och vilka resultat nationell och internationell forskning ger.

Covid-19-vaccinationernas effekt med beaktande av epidemiläget

Sedan december 2021 har omikronvarianten blivit det dominerande viruset i världen istället för den tidigare dominerande deltavarianten. Risken för en allvarlig sjukdom orsakad av omikron är starkt kopplad till ålder, underliggande sjukdomar och avsaknad av vaccination.

Den kraftiga ökningen av incidensen av coronavirusinfektioner bland befolkningen vid årsskiftet 2021–2022 har återspeglats i ökningen av både antalet konstaterade smittfall, antalet sjukdomsfall som lett till sjukhusvård och antalet dödsfall bland äldre personer. Även om risken för intensivvård och dödsfall i samband med coronavirusinfektion våren 2022 var högst i de äldsta åldersgrupperna, där även vaccinationstäckningen är mycket hög, är incidensen av de smittfall som krävt specialiserad sjukvård är fortfarande högst bland äldre personer som inte vaccinerats. Trots det höga antalet smittfall har dödligheten bland de som fått minst tre vaccindoser hållits på en klart lägre nivå jämfört med de som inte vaccinerats eller som haft ett bristfälligt vaccinationsskydd.

Finlands vaccinationsstrategi för covid-19 baserar sig på forsknings- och uppföljningsuppgifter om effekterna av vaccinationerna och om möjligheterna att med hjälp av vaccinationer undvika att coronaepidemin förvärras.

De strategiska målen för covid-19-vaccinationerna

I enlighet med regeringens hybridstrategi är syftet med vaccinationerna att hålla samhället öppet och trygga människors möjligheter att delta i samhällets olika funktioner. Genom vaccinationerna minskar man antalet sjukdomsfall, i synnerhet de allvarliga sjukdomsformerna (sjukhusvård och intensivvård, dödsfall och förlorad livslängd). Genom vaccinationerna ser man också till att hälso- och sjukvården har tillräcklig kapacitet och tillgång till tjänster.

För att uppnå målen krävs det att man

- säkerställer en hög vaccinationstäckning bland hela befolkningen genom att rikta effektiva åtgärder särskilt till de befolkningsgrupper där risken för att insjukna i allvarlig covid-19 är högst och till de områden där man har konstaterat brister i vaccinationstäckningen
- ytterligare stärker befolkningens vaccinationsskydd på det sätt som epidemiläget förutsätter
- bedömer tillhandahållandet av påfyllnadsdoser i enlighet med medicinsk och epidemiologisk evidens och, om möjligt, förutser en eventuell försämring av vaccinationsskyddet
- har beredskap för anskaffning och ibruktagande av nya vaccinpreparat som ger effektivare skydd mot olika virusvarianter
- utvecklar uppföljningen av vaccinationernas effekt
- säkerställer tillräckliga resurser för vaccinationer i servicesystemet genom att på förhand utarbeta planer för att utvidga målgrupperna för vaccinationerna, till exempel genom att kombinera vaccinationsscheman för olika vacciner

- bedömer behovet av ändringar i lagen, inklusive behovet av att utvidga paragrafen i lagen om smittsamma sjukdomar om skydd mot sjukdomen covid-19 för klienter och patienter i social- och hälsovården.

Ett tillräckligt antal vacciner finns tillgängliga i eller levereras till Finland under 2022 för att uppnå dessa mål.

Institutet för hälsa och välfärd uppdaterar sina befolkningsspecifika rekommendationer i takt med att man får nya forskningsresultat. Vaccinationerna genomförs så att de realtida vaccinationsuppgifterna förs in i Institutet för hälsa och välfärds nationella vaccinationsregister. Registret används till att följa genomförandet av vaccinationerna, deras effektivitet och säkerhet.

EU:s internationella solidaritet i fråga om vaccinerna

EU-länderna och Europeiska kommissionen har förbundit sig till att agera solidariskt i hanteringen av pandemin när det gäller att jämlikt fördela nödvändiga mediciner, vacciner och diagnostik. Finland deltar i det bistånd till tredjeländer som gäller att dela med sig av de vacciner som skaffats av EU. Detta genomförs i huvudsak via Covax samt med iakttagande av WHO:s mekanism för rättvis fördelning och med beaktande av humanitära behov och EU:s grannländers behov. Både med tanke på bekämpningen av pandemin och med tanke på hälsosäkerheten inom EU är det viktigt att alla länder får vacciner genast när de finns att tillgå. Förhandlingarna i fråga om de praktiska arrangemangen, ansvarsfrågorna och finansieringen fortsätter med vaccinproducenter och internationella organisationer.